

El procés d'expansió i d'internacionalització de l'ensenyament superior andorrà

Paula Przybylowicz Vidal¹

L'ensenyament superior és una peça clau de la societat del coneixement. Les seves funcions, que s'articulen a través de la formació, la recerca i la transferència de coneixement, són diverses. Algunes d'elles són la creació de capital humà, la difusió i creació de nou coneixement i la construcció d'una esfera pública de diàleg que alimenta el pensament crític i dissemina els valors cívics. Les contribucions de l'ensenyament superior en la societat són diverses perquè també ho són la missió i les activitats de les institucions educatives que el conformen.

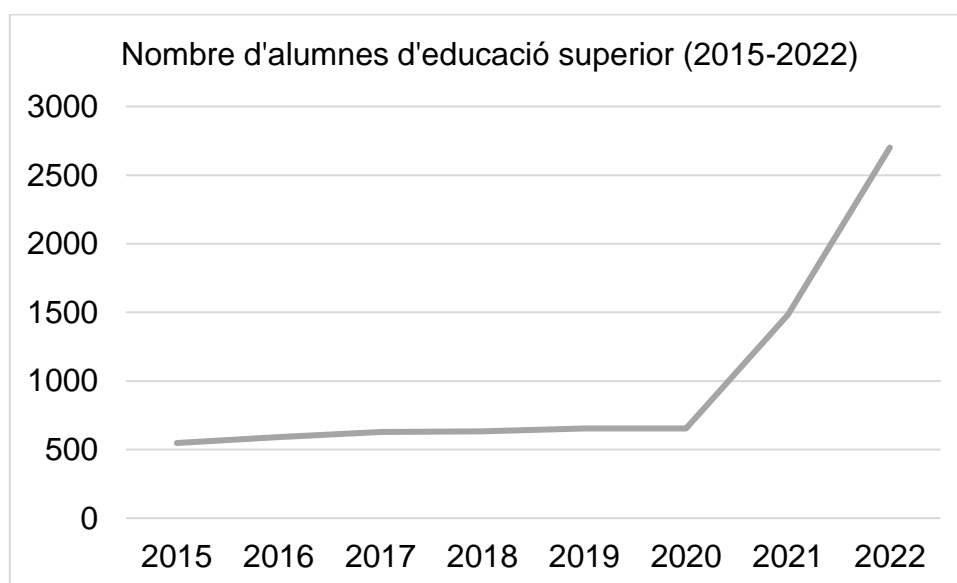
L'ensenyament superior andorrà és un sector que ha experimentat una transformació significativa en els darrers anys, caracteritzada per un creixement substancial en un període curt de temps i per la seva internacionalització. L'objectiu d'aquesta ponència és, doncs, caracteritzar aquest procés d'expansió i d'internacionalització, identificant els factors que hi han contribuït, així com apuntar alguns dels seus principals reptes.

El sistema d'ensenyament superior andorrà ha estat configurat al llarg del temps per diverses institucions. Trobem el seu inici el 1988, amb l'Escola Universitària d'Infermeria i l'Escola d'Informàtica, que el 1997 s'integren en la Universitat d'Andorra (UdA, 2024). Des d'aleshores, la universitat pública del país ha anat consolidant la seva oferta formativa amb titulacions estatals d'ensenyament superior i també amb formació continuada no oficial. El 2008, el sistema s'eixampla amb la creació de la Universitat de les Valls, que opera fins al 2016, i el 2010 s'hi uneix la Universitat Oberta de La Salle, que també interromp la seva activitat el 2021. A partir del 2019, l'ensenyament superior privat creix amb la creació de cinc noves universitats: la Universitas Europaea IMF (2019), la Universitat Carlemany (2020), la Humanium International University (des del

¹ Especialista en qualitat universitària i doctoranda en Ciutadania i Drets Humans a la Universitat de Barcelona.

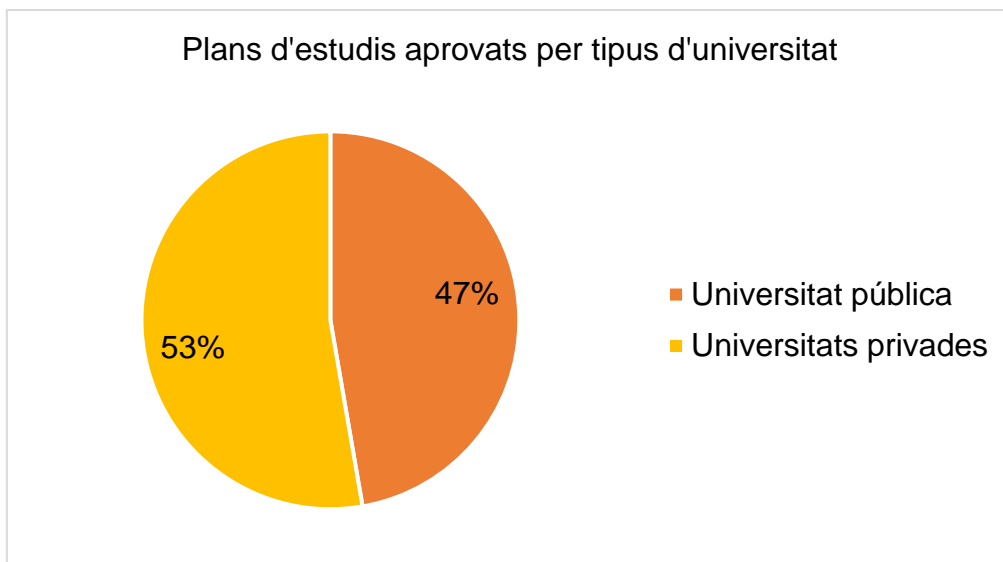
2024, UNIPRO Universitat Digital Europea) (2021), la Western Europe University (2023) i la Tech Global University (2024) (Ensenyament Superior, 2024).

Amb el sorgiment de noves universitats, l'alumnat i l'oferta formativa del sistema educatiu han augmentat. Durant el curs 2022-2023, hi havia 2.701 alumnes matriculats en titulacions estatals (formacions oficials): 1.964 (72,71%) alumnes d'universitats privades i 737 (27,29%) de la Universitat d'Andorra. Del conjunt de l'alumnat, un 93,2% estava matriculat en estudis de bàtxelor (Govern d'Andorra, 2023).

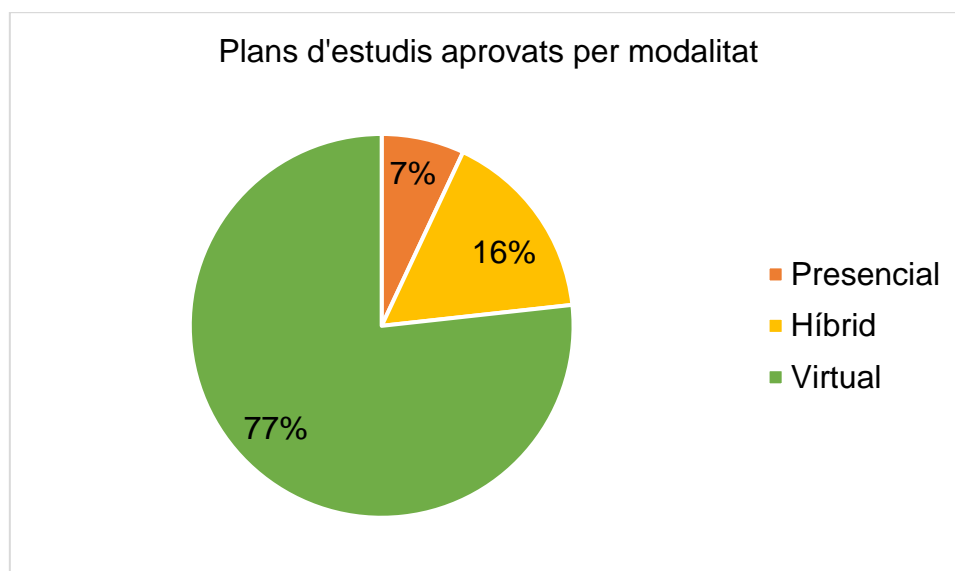

(Govern d'Andorra, departament d'Estadística, 2023)

Actualment, hi ha 44 plans d'estudis de titulacions estatals aprovats pel Govern, dels quals un 68% es corresponen a estudis de bàtxelor, un 18% de màster, un 7% són bàtxelors d'especialització, un 5% són programes de doctorat i un 2% són diploma professional avançat. D'aquests, el 53% són plans d'estudis d'universitats privades i el 47% ho són de la Universitat d'Andorra i, si ens atenim a la seva modalitat, un 77% s'implementen de manera virtual, un 16% en modalitat híbrida i un 7% en modalitat presencial (Ensenyament Superior, 2024).

(Elaboració pròpia a partir de: Govern d'Andorra, departament d'Ensenyament Superior, 2024)

(Elaboració pròpia a partir de: Govern d'Andorra, departament d'Ensenyament Superior, 2024)

En conjunt, aquestes dades ens indiquen que l'expansió del sistema d'ensenyament superior andorrà ha estat molt ràpida, a través d'institucions educatives privades que operen principalment en línia. Aquest ràpid creixement del sector privat d'ensenyament superior ha fet que Andorra, avui en dia, sigui un dels països d'Europa amb més universitats en relació amb la seva població. Si fem l'exercici de calcular la "densitat" d'universitats per cada 85.000 habitants, obtindrem una xifra de 5,9. Si comparem aquesta xifra amb l'obtinguda en altres països europeus, observarem que és inusualment alta, ja que rarament supera

les 2 universitats per cada 85.000 habitants². Tot i que, per exemple, la majoria dels microestats europeus també mostren una densitat alta d'universitats³, en comparació, Andorra continua tenint un nombre molt elevat d'aquest tipus d'institucions d'ensenyament superior.

L'elevat nombre d'universitats no només destaca en relació amb la reduïda mida del país, sinó també per les dificultats que l'enclavament geogràfic podrien suposar per al desenvolupament d'un sistema d'ensenyament superior. Què ho ha fet possible, aleshores? Personalment, crec que tres factors: un marc legal i regulador de l'ensenyament superior relativament poc exigent, el reconeixement d'Andorra com a membre de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior (EEES) i un sistema fiscal atractiu per a la iniciativa privada.

Cal destacar que el procés d'autorització de noves universitats i altres institucions d'ensenyament superior està desplegat reglamentàriament des de fa només dos anys i que els requisits que han de complir aquestes institucions són avantatjats en comparació amb altres països de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior. Per exemple, a diferència de països com Anglaterra o Suïssa, una institució d'ensenyament superior pot ser considerada universitat *ex ante*, això és, abans de començar a operar. Pel que fa als requisits legals per al seu funcionament, aspectes de la vida acadèmica com els requisits de contractació del personal docent i investigador o la missió d'investigació i la transferència de coneixement de les universitats estan poc o gens regulats.

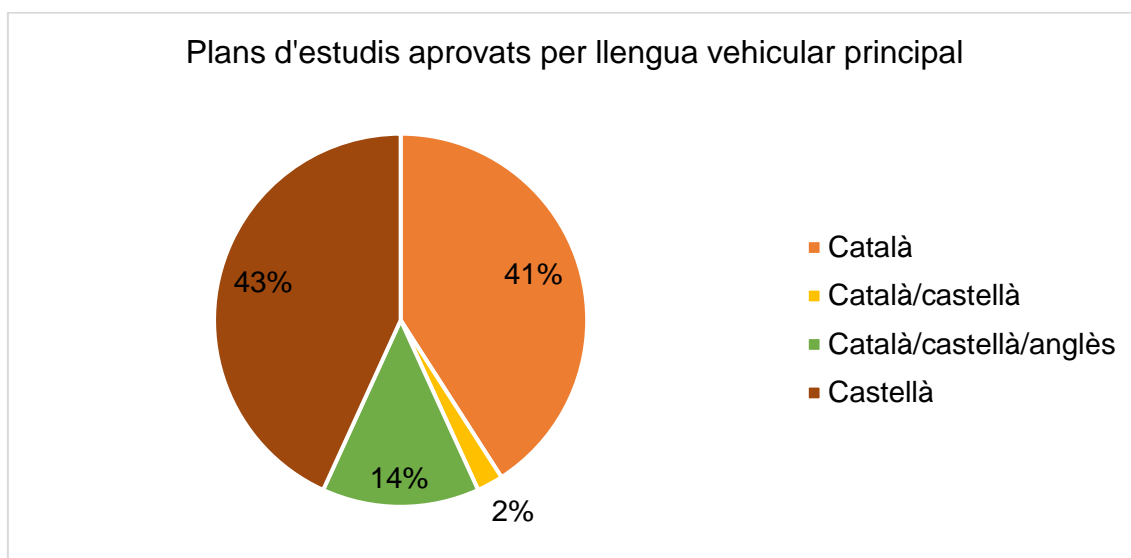
També és menester tenir en compte que Andorra no ha establert limitacions a l'ensenyament en línia, i que l'alta demanda d'estudis que no requereixen presencialitat, sumat al desenvolupament de les tecnologies per a l'ensenyament i l'aprenentatge en línia, ha afavorit la proliferació global d'institucions que treballen en aquesta modalitat.

Es tracta d'un sistema universitari que es nodreix de certa demanda interna, però que sobretot dona formació a alumnat internacional. Aquest alt grau d'internacionalització de les universitats andorranes s'entreveu, per exemple, en

² Nombre total d'universitats, universitats de ciències aplicades i col·legis universitaris/85.000. Espanya (0.16), Portugal (0.3), Suècia (0.32), Irlanda (0.2), Islàndia (1.6).

³ Ídem. Malta (0.48), Liechtenstein (4.2), San Marino (2.52) i Mònaco (2.35).

el fet que un 43% dels plans d'estudis aprovats pel Govern es vehiculen en castellà, i per tant estan adreçats un públic hispanoparlant (Ensenyament Superior, 2024). Com he mencionat anteriorment, Andorra forma part de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior (EEES) i, per tant, les seves titulacions estatals d'ensenyament superior són plenament reconegudes en els altres països que en són membres.

(Elaboració pròpia a partir de: Govern d'Andorra, departament d'Ensenyament Superior, 2024)

Juntament amb l'atractiu del sistema fiscal, aquests factors han fet d'Andorra un país atractiu per a la inversió privada en el sector educatiu i expliquen la ràpida expansió del sistema d'ensenyament superior i la seva orientació a l'alumnat internacional.

Quins són els principals reptes a què s'enfronta el sistema? M'agradaria assenyalar-ne dos, vinculats amb dos dels valors fonamentals a què es van comprometre els estats membres de l'EEES durant la darrera Conferència Ministerial a Tirana (EEES, 2024): la responsabilitat pública *cap* a l'ensenyament superior i la responsabilitat pública *de* l'ensenyament superior.

Les característiques del nostre sistema d'ensenyament superior, i del seu marc normatiu, posen de manifest la falta d'una estratègia política definida en matèria d'educació terciària. És menester pensar quines han de ser les funcions que compleixi aquest sector, donades les característiques econòmiques, socials i geogràfiques del país, i els compromisos adquirits per Andorra

internacionalment. Aquesta responsabilitat pública cap al sistema s'ha de poder traduir en una política d'ensenyament superior a mitjà i llarg termini que acompanyi les institucions educatives cap a la seva consolidació, promovent la seva autonomia i competitivitat, i afavorint la confiança pública cap a aquestes.

Per això, cal posar sobre la taula si Andorra necessita més universitats o no, i, si s'escau, endurir els requisits perquè les institucions d'ensenyament superior puguin tenir l'estatut universitari. També cal dedicar esforços per assegurar que les universitats desenvolupin plenament la seva missió investigadora i de transferència de coneixement en àmbits rellevants pel país, incentivant la seva col·laboració amb el sector públic i amb el teixit empresarial. Finalment, cal implementar mesures de promoció de la mobilitat de la comunitat acadèmica i l'atracció del talent docent i investigador.

Així mateix, les institucions d'ensenyament superior tenen el repte i la responsabilitat de complir la tercera missió: contribuir al desenvolupament social i econòmic d'Andorra. Necessàriament, hem de repensar quin és l'encaix de les universitats que operen exclusivament en línia i quines són les seves possibilitats d'arrelament amb el context andorrà i pirenaic. Per això cal valorar l'aposta per un model d'ensenyament superior amb major presencialitat i capacitat d'impacte local.

En definitiva, l'objectiu ha de ser aconseguir un sistema d'ensenyament superior madur i adequat a la realitat i a les necessitats econòmiques i socials d'Andorra.

Referències

- Butlletí Oficial del Principat d'Andorra. (2016). Llei 14/2016, del 20 d'octubre, de l'ensenyament superior. Recuperat de: https://www.bopa.ad/Documents/Detall?doc=CGL20160714_11_37_50
- Ensenyament Superior. (2024). Legislació andorrana. Recuperat de: <https://www.ensenyamentsuperior.ad/44-ensenyament-superior/legislacio-andorrana>
- Espai Europeu d'Educació Superior. (2024). *2024 Tirana Communiqué*. Recuperat de: <https://ehea2024tirane.al/2024-tirana-communique/>

- Govern d'Andorra. (2023). Estadística d'Andorra: R+D. Recuperat de: <https://www.estadistica.ad/portal/apps/sites/#/estadistica-ca/pages/publicacio?Idioma=ca&Id=31120&IdCat=4>
- Universitat d'Andorra. (2024). Història. Recuperat de: <https://www.uda.ad/coneix-luda/historia/>